

Voor jou, voor jou en voor ons

HET THEATERFESTIVAL

Etcetera publiceert de integrale State of the Union waarmee Jan Ritsema de Brusselse editie van Het Theaterfestival 1999 opende.

'Ik wil door de bodem van mijn ziel zakken. Om iets zinnigs te zeggen. Iets dat verder zou gaan dan het politieke debat over de plaats en functie en de toekomst van het theater.'

De gistingstank van de samenleving

Eerst de redelijkheid straks de kunst, opdat we het verschil ertussen blijven herkennen.

Ik doe niet mee aan het modieuze geroep dat meer toeschouwers en vooral meer jeugd en meer moslims aan en naar het theater wil krijgen. De Nederlandse staatssecretaris voor Cultuur stelt letterlijk die eisen. Jeugd kwam er al nooit, dus waarom nu wel, de oudjes van nu die veelvuldig het theater bezoeken meden het toen ze jong waren. Theater is er voor tot je 12de en na je 27ste levensjaar (uitzonderingen daargelaten). Omdat je je ouders wil pesten en waarom zou je dat niet, luister je naar de avant-garde van de popmuziek en komt het niet in je hoofd op het vertier van je ouders met hen te gaan delen. En de moslims, die mogen helemaal niet, die mogen geen evenbeelden maken, die mogen niet ijdel met mensen sollen en waarom zou ik hen kerstenen als ons geloof niet minder patriarchaal en onderdrukkend is dan het hunne, laat staan dat ik hen nog verder de vrije markt op wil loodsen door hen een handje met de assimilatie te helpen, daarenboven is hun theater, voor zover je daarvan kunt spreken, gezonder, meer deel van het leven want het speelt zich af op straat en in de huiskamer.

Er is allang een beweging gaande gestimuleerd door door de politiek beschikbaar gestelde nieuwe subsidiestromen om de verschillen tussen de culturen wat weg te poetsen. Grote internationale culturele manifestaties haasten zich kunstenaars uit niet-westerse culturen binnen te halen. Cathérine David in Kassel voor de laatste Documenta, Bernard Faivre d'Arcier voor Avignon, Edinburgh volgt. De avant-garde van deze internationalisering, de globalisering (lees evengoed egalisering) wordt merkwaardig genoeg gevormd door de Kunsten en het militaire vredesapparaat. Dat zou te denken moeten geven. Het is een assimilatieproces dat de verschillen wenst op te heffen. Het is de kortste weg om de angst voor verschillen, die oorzaak voor conflicten kan zijn,

te neutraliseren. De lange weg is die die de angst voor de verschillen omzet in het appreciëren ervan, die het andere toejuicht, het stimuleert en het in stand houdt door het onaangetast te laten. Dat betekent dan wel dat je naar in onze ogen achterlijke, lelijke en onbenullige dingen moet willen kijken en luisteren. Maar er is toch niks tegen om af en toe tegen je beperkingen aan te lopen?

Ik doe ook niet mee aan het uittekenen van de fuik waarin het theater in België, in navolging van dat in Nederland, schijnbaar welgemoed bezig is te lopen. Net als in Nederland zal het theaterlandschap, laten we ernaar kijken als naar een park, gevarieerder worden. De jeugd, zie daar is ze al, de jeugd die van de opleidingen stroomt, zoekt en vindt emplooi in door henzelf opgerichte vzw's. Dat zal een rijk geschakeerd theater opleveren. Voor elck wat wils. Variatie is mooi, laat duizend bloemen bloeien, laat er voor iedereen straks zijn eigen theater zijn, zoals er nu al voor iedereen een boek is. Ik ben niet cynisch. Ik ben geen voorstander van grootste gemene delers, van sterren en staatsmannen, ik ben een voorstander van het zo klein mogelijke gemene veelvoud. Maar de variatie maakt de spoeling dun. Het beschikbare talent wordt over veel groepjes gespreid, hoeft intern de strijd niet meer aan te binden met andere talenten, mist sparringpartners en groeit dus niet.

De groep mensen die zich met de kunstbeoefening bezighoudt groeit wel, maar omgekeerd evenredig de kwaliteit ervan niet. Het onderscheid tussen kunst en kunst die op kunst lijkt vervaagt. Kunstbeoefenaars worden hoe langer hoe meer een normale en maatschappelijk zelfs zeer gewaardeerde beroepsgroep. (Zoals men vroeger graag een pater of non in de familie had, zo staat het nu goed wanneer een gezin zich de luxe van een actrice, violist of schilder kan permitteren.) De gewaardeerde beroepsgroep heeft inmiddels ook fatsoen-

lijke ontslag- en pensioenregelingen in de wacht gesleept. Kunstbeoefening gaat dus erg op andere gesubsidieerde sectoren van de samenleving lijken. Geen wonder dat de overheid ze ook als zodanig gaat behandelen.

Een andere beweging is: meer groepen, maar de geldpot groeit niet in hetzelfde tempo, men wordt van collega's elkaars concurrenten. De gegroeide en elkaar beconcurrerende theatercoterie krijgt het druk met zichzelf. Inmiddels heeft ook met het stijgen van het aantal instituten een legertje niet-makers, de administrateurs, aan kunnen haken. Zij moeten voor de jonge en oude artiesten de hete kolen uit het maatschappelijke vuur halen, dat wil zeggen zij moeten de subsidie-, concurrentie- en publiciteitsproblemen oplossen. De makers raken daardoor hoe langer hoe meer buiten beeld. De overheid, de beleidsmakers, verwacht de artiesten met hun vertegenwoordigers, krijgt versterkt de indruk dat ze met een normaal bedrijf te maken heeft en dan gebeurt wat er nu in Nederland aan de hand is, maar hier eerst begint na 2005, want u moet nog door die fase van de variatie heen, dat de overheid macht ruikt en rendement op haar geïnvesteerde vermogen wil zien. Dan wordt er, zoals nu in Nederland, op straffe van subsidiekorting groei en variatie van de publieksbelangstelling geëist. De zorg van de kunstenaars verschuift van denken over wat ze nodig en node moeten maken naar voor wie ze dat moeten doen en hoe ze die de tent binnen krijgen. En daarmee legt de kunst het af tegen de handel, de lompe en slinkse Mercurius heeft de potige Athena ingepalmd. Kunst is handel geworden, zoiets als Mondriaan of Van Eyck op cd-rom. Hoe legitiem het op het eerste gezicht ook lijkt, de overheid is net een stap te ver gegaan door eisen aan de afname te stellen. Hoe logisch dat ook in andere gesubsidieerde sectoren van de samenleving lijkt, in de Kunsten dringt de overheid daarmee binnen in het laboratorium van